

Pretulu
pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusa la casa
cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu
cu post'a in lăintrulu monarchiei
pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— In strainatate pe 1 anu 10 fl.
său 22 franci, pe 6 luni 5 fl. său
11 franci; — numeri singuratici se
dau cāte 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate,
se platescu pe serie sėu linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare cāte 7 cr., la adou'a si a
trei'a cāte 6 cr. v. a. si preste aceea
30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.
Prenumeratiunile se potu face in
modulu celu mai usioru prin assem-
natiunile postei statului, adresate de
a dreptulu la Redactiunea Diariului
Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 4.

Sibiu, 11/23 Ianuariu 1878.

Anulu I.

Banci rurali.

III. (Memorandulu). In Nr. 3 deteramu unu specimine scurtu din statutele Institutului de creditu, destinatu a usiora sörtea proprietariloru mici, adeca a poporului tieranu. Lasamu la apretiarea barbatiloru mai competenti decātu noi in acēsta materia, cā in casu de a cunōse limb'a magiara, se petrunda mai bine in spiritulu aceloru statute, si se corēga opiniunile nōstre, in cātu ele aru fi eronate.

Partea cea mai mare a acestoru statute este decopiata sėu imitata dupa altele straine de aceeași natura, probate in praxe; asia nu aici tientescu observatiunile nōstre, ci la adaosele loru in sensu centralisticu si in celu exclusivu nationale.

Trecemu la Memorandulu adresatu pre langa proiectulu de statute cātra ministeriu. Acelu operatu de si nu coprinde idei nove, constata inse mai multe adeveruri vechi si aplica la ele sigilulu auctoritatiei celoru 36 subscriitori renumiti. Memorandulu adeca afirma si demustra 1) cā lips'a de creditu au adusu pe poporulu tieranu la stare aprōpe desperata (késégbe ejtő). 2) subscriitorii isi desvōlta opiniunile si planurile loru in acēsta cestiu. 3) rōga pe gubernu cā se le fia de ajutoriu intru realisarea planulu loru.

Sunt multi ani, dicu cei 36 barbati, de candu economistii (Nemzet gazdák, Nationaloeconomen) si barbati de statu adoptasera in programele loru ameliorarea, ridicarea creditulu in patri'a nōstra. Totu asia facu si parlamentulu, si gubernulu, in fine chiaru si monarchulu puse mare temeiu pe regularea creditulu in celu din urma alu seu cuventu de tronu. Si cu totu dreptulu; cā-ci lips'a de creditu este caus'a principala a saraciei si ruinei locuitoriloru. Poporulu tieranu, satēnulu agricultorulu inse suferē mai multu decātu tōte celēlalte classe a le locuitoriloru, dice memorandulu, si mai adaoga, cā ce e dreptu, classea profesionista (meseriasii) se afla mai totu pe acea margine a ruinei; dara profesionistulu totu mai afla ici-colea creditu, satēnulu inse numai la usurarii cei mai cumpliti, carii nu cunoscū nici-unu cumpetu*). Si totusi ar trebui se scimu, cā poporulu tieranu este temel'i'a

*) Odadobvák azok a határt nemismerő uzsora kéréltetlen pusztításainak.

statulu si cā elu platesce mai multu de diumetate din tōte darile cāte intra in tesaurulu publicu. Mai departe memorandulu continua dicēdu: Institutulu hipotecariu ungurescu de creditu nu dā imprumutu mai micu de 1000 fl., este si centralisticu, nu dā nici pe termine scurte. Societatile de actionari pōrta indesiertu titlu de hipotecari; ele cultiva cu totulu alte specule, ēra la micii proprietari nici nu se uita. Cassele de economia (Sparcassen), reuniunile de creditu si de ajutorare, „bancile pentru poporu” si alte institute de acestea, facu numai asia numite operatiuni mobile, sėu mai la intielesu, camataria, ēra pe hipotece nu dau nimicu; ēra dēca totusi dau la cineva, acelu debitoru se fia siguru cā nu va scapa nesmulu.

Din tōte acestea urmēdia precumu dicu cei 36 barbati, cā poporulu tieranu in totu coprinsulu tierēi nu afla nicairi ajutoriu de creditu omenescu si crestinescu. Din acēsta lipsa de creditu solidu are se urmedie perirea lui. Si totusi e cunoscutu, cā proprietatea mica este hipoteca mai buna decātu cea mare, cā proprietariulu micu platesce mai regulatu decātu celu mare, ēra in casu de a i se vinde pamentielulu pentru datorii, i se afla mai multi concurenti. Acestu frumosu adeveru se constata in anii din urma la „Rustical-Credit-Anstalt” din Galiti'a, unde din 40 de mii sateni debitori numai dela 14 (patrusprediece) insi s'au scosu datorii pe calea executiunei. Eca deci, adaogemu noi, una regula din Sciinti'a economiei nationale, confirmata prin praxeia vietiei intr'o provincia a monarchiei, ai carei locuitori sateni trecea pāna aci de ōmeni stricati, betivi si lenesi. Da, stricatu, betivu si lenesi, dupa ce au ajunsu la cea din urma desperatiune, in cātu se'si dica siesi precumu dice poporulu din tierile turcesci: De ce se lucramu mai multu, de cātu numai pre cātu ne trebuesce din mana in gura, cā-ci ori-ce ne prisoscesce, ne ia statulu, pasi'a, efendi, spahi, cadı, zapci si ceilalti rapitori.

Asia memorandulu cere, cā tōte proprietatile din tier'a intrēga se se prefaca intr'o singura hipoteca colectiva, pe care se se dea bani imprumutu cu amortisatiune. Dupa aceea se arunca din nou asupra clasei usurariloru, si provocandu-se la enuntiatiuni fōrte grele facute

contra loru chiaru in dieta, constata intre altele, cā „falimentulu generale (általános tönkrejutás) se intinde in proportiuni spaimantatōrie; cā averea locuitoriloru tierēi, proprietatea de pamentu ajunge pe mani straine — pe manile acelora, pe carii nu'i lēga de acēsta patria nici pietatea cātra loculu nascerei, nici reminiscētiile istorice din trecutu, nici connexiuni familiare sėu de consangenitate;” de aceea poetulu avu dreptate candu scrisē: „Apunemu, scademu: natiunea se desface cā unu snopu deslegatu”.

In partea II memorandulu premitte convictiunea subscribentiloru, cā creditulu proprietariloru mici din tier'a se pōte regula in modu radicale si cu resultatu durabile pe cale sociale (sėu mai respicatu, dupa doctrine socialistiche), inse cu ajutoriulu statulu si alu gubernulu. Inspirati de acea credintia, deusii preparasera proiectulu de statute cu unu anu mai inainte (adeca in a. 1874), ēra de atunci elu a trecutu si prin revisiunea ministeriului. Proiectulu stā din doue parti principali: societati rurali de anticipatiuni, adeca insocirea proprietariloru mici in grupe, in bance mici, cu capitaluri proprie, din care se se pōta imprumuta cei lipsiti in fia-care comuna, sėu incai in fiacare tienutu, regiune, districtu; apoi centrulu totororor societatiloru in B.-Pesta, cu scopu cā acesta se le organisadie, se le conduca pe tōte si pe fia-care, se le represente si se le tiena legate intre sinesi.

Memorandulu nu este in contra, cā din bancile de anticipatiune se se dea bani imprumutu si pe creditu personale, pe cambie (politie); dara tocma si din acēsta cauza pretende apoi, cā operatiunile se se concentre totu numai in B.-Pesta. De altumentrea si acēsta idea e desvōltata pe largu in proiectulu de statute. Pentru-cā se aiba bani de datu, trebue se 'si deschida sorgintı. Societate de actionari nu voru, nici castiguri mari nu ceru. Asia a remasu cā se cēra dela statu ajutoriulu micu de 500 mii, ēra de aci incolo se emita Obligatiuni hipotecarie (fonciarie, Pfandbriefe, Zaloglevelek), pe care se le prefaca in bani, vendiendu-le in patria si in strainatate. Restulu capitalulu necesariu in centru se se compuna mai multu numai din prisōsele trase la centru, dela miile de reuniuni sėu banci filiali a le comunelor.

Foisióra „Observatoriului”.

Patru dile.

Episodu din resbelulu presentu.

Traducere de Petra-Petrescu.

Beusem din sticla. Ap'a erā calda, dar inca ne-stricata, si mai erā multa. Voiu mai potē traı inca cāteva dile.

Apoi, ce va urma mai departe? Dēca voiu si traı trei-patru dile, ce 'mi folosescē? Ai nostri s'au departatu, bulgarii s'au imprastiatu. Nici unu drumu nu se afla prin apropiare. Totu un'a — de moritu, totu trebue se moriu. In locu de o agonia de trei dile, imi pregatescu un'a, care va tienē o septemana 'ntrega. Nu e mai bine se terminu indata? Langa vecinulu meu stā carabin'a, unu minunatu fabricatu englesu. Mi de ajunsu se 'ntindū man'a; unu minutu — si totulu a trecutu . . .

Se 'mi facu ōre capetu — ori s'asteptu? Ce? Mentuire? Mōrtea? S'asteptu pāna vinu turcii? E mai bine, cā singuru . . .

Dar nu, nu-i ertatu se desperezu. Amu se me luptu pāna mai exista o schintea de potere in mine. Cā-ci de me voru affā, suntu scapatu. Pōte cā ōsale mi-au remasu nevetamate; me voru scapā. ēra mi-voiū vedē patri'a, pe mam'a, pe Mari'a . . .

Ddieule! ascunde dinaintea loru adeverulu! Fā se si-inchipuēca, cā unu glontiu mi-a curmatu dintr'o odata firulu vietii. Ce se va intempla, dēca voru affā, cā m'am torturatu dōue, trei, patru dile!

Mi se 'nverte capulu. Calea cātra vecinulu meu mi-au desecatū poterile. Si acestu mirosu infioratoriu! Cumu s'a negritu de tare . . . si cumu va fi mane sėu poimane! Eu stau aici numai pentru cā n'am potēre se me tērescu mai departe. Me voiū recrea pucinu si-apoi ēra me voiū trage la loculu de mai inainte. Ventulu inca sufla pe partea aceea si va mēnā dela mine mirosulu celu greu.

Suntu ostenitu de totu. Sōrele me frige in facia si pe mani. De ar innoptā mai iute; ast'a, credu, va fi a dōu'a nōpte.

Gandurile mi se turbura si mi-pierdu consciinti'a.

De siguru am dormitu multu, pentru-cā candu me desteptaiu erā dejā nōpte . . . Celēlalte cā mai inainte; ranele me doru acumu, cā si inainte, vecinulu stā totu asiā mare si nemisicatu.

Cautu totu mereu se cugetu la elu: Ōre, dieu, d'aceea am parasitu totu, ce am mai dragu si mai scumpu, d'aceea am caletoritu mii de verste, d'aceea am flamenditu, am rabdatu frigu, m'am torturatu in caldur'a ast'a, d'aceea astadi jacu aici in torturi infricosiate, — cā nefericitulu acest'a se termine d'a traı?

Candu mi-am propusu se plecu in resboiu, mam'a si Mari'a nu m'au retienutu de-si multu au plansu. Orbitu de ide'a mea, n'am vediutu lacrimile loru. N'am sciutu (acumu sciū), ce dorere am causatu acestoru femei.

Inse ce mi-ajuta a recugetā la cele trecute? Ce s'a intemplatū odata, nu se mai pōte schimba.

Asfelu plecu la Chisieneu; aici me 'ncarca cu tōte cele de lipsa unui oșteanu in bataia. Si plecatu-am eu multe mii, intre cari se aflau pucini, cari, asemenea mie, mergeau veseli la resboiu. Cei-lalti ar fi remasu a casa, dēca li s'ar fi iertatu. Inse si ei caletorescu cu noi, cari suntemu deplinu „consci” de fapt'a nōstr'a; ei inaintēza mii de verste si se batu, cā noi, ba inca si mai bine. Ei isi implinescu detori'a, de-si, dēca li s'ar concede, indata ar lapedā tōte de la sine.

Se radica unu ventu aspru de deminētia. Frundiele se misica 'n ventu. Sbōra c' paserica abiā desteptata. Stelele se 'ngalbinescu. Ceriulu azuru inchisu se face suriu si se acopere cu nourei de fulgi delicati. Incepe diu'a a trei'a . . . cumu se ii dicu? . . . a vietii, a agōniei mele?

A trei'a . . . Cāte mai mēza, indereptu? Fara 'ndoiēla, pucine. Suntu fōrte labu si nu me

misica de langa cadavru. Acusi sunt cā si tine si atunci nu vomu mai fi dūsimani unulu altui-a.

Trebue se beu. Voiu bē de trei ori pe di: de nēti'a, la amēdiu si sēr'a.

Resarise sōrele. Marele discu desfiguratū si taiat prin negrele crengi a le arboriloru, e rosu cā sang. Astadi de buna sēma va fi arsitia mare. Vecine — se va 'ntempla cu tine? Tu si acumu esti infricosia.

Da, erā infricosiatu. Perulu incepea a i-cadē. Pielu nēgra de la natura incepea a deveni palida si galb. Faci'a-i inflata intinsese pielea asiā de tare, implinescē dupa urechia. Petiōrele asemene ii erau inf si din ele iesiau besici mari. Totu trupulu ii era infl. Ce va face sōrele astadi cu elu?

Erā nesuportabilu a sta langa densulu. Trebue se me ducu de langa elu, custe-me ori-ce. Dar potu eu face ast'a? Eu pociu radicā man'a, pociu destupā sticla, pociu bē. Inse, se mi-misicu corpulu greoiu. Totusi voiū incerca, de mi-ar succede numai baren doi pasi se facu intr'o ōra.

Intrēga deminēti'a imi trece cu incercările aceste. Dorerile suntu infricosiate, dar ce se mi-fac mai sciū, nici nu 'mi mai potu inchipui sentiment omu sanetosu. Ai crede, cā m'asiu fi dedatu cu do. Me tērēsemu pucinu si ēra me aflamu pe locu mai inainte. Dar nu me potui bucurā multu ti aerulu curatu, dēca, preste totu, se pōte supur curatu intr'o departare de siese pasi de la unu cā putredu. Ventulu isi schimba directiunea si de sufla asupra mea aburii infioratori. Me cu grētia. Stomaculu golu imi trasare in sgārcei tōre, in cātu mi se 'nverte tōte intestinale. pestilentialu me inundēza cu tōta tari'a.

Desperatu erumpu in lacrimi . . .
(Va urma.)

In cătu pentru bancile mici de anticipa-
tione, memorandumul avu in de aprópe vedere
doctrin'a renumitului economistu germanu Schulze-
Delitzsch, care plăca dela principiulu ce tiene:
Poporulu se'si ajute elu siesi, adeca ajutoriu
propriu reciprocu, imprumutatu, cumu se dice
in limb'a de tóte dilele. Nu vedemu nici-o greutate
de a propaga o invetiatura cá acésta la poporulu
nostru romanescu; ba noi scimu, cá ea ne este
cunoscuta chiaru din viéti'a practica asia cumu
o avusera parintii nostrii, numai sub alte forme
si numiri, nu de creditu si anticipatiuni, nici in
bani, obligatiuni, cambie. Ce era magazinele de
reserva, mai alesu in Romani'a, unde fia-care
locuitoriu din comunele rurali trebuia se puna
tóm'n'a câteva mesuri de bucate in pastrare pàna
dupa recolt'a anului urmatoriu, candu déca acésta
esia buna, schimbá cerealiile vechi cu altele noue.
Si ce sunt pe la noi asia numitele costeie sasesci,
unde populatiunea sasésca isi scutesce multime de
viptualii nu numai contra focului, ci si pentru ani-
sterpi. Sunt tienuturi sasesci, de unde mai nu vedi
in piatile cetatiloru vendindu-se alte cerealii decâtu
vechi, din anulu precedente, uneori si de doi ani.
In comitate, in iobagia, in vechi'a robia unu lucru
bunu cá acesta nu se putea infintia din 99 de
cauze, intre care cea de antaiu era, cá populatiunei
lipsite de proprietate nu prea 'i remanea nimicu
de scutitu. In locu de acésta vedeai si mai vedi
pàna in dio'a de astadi pe romani, cumu isi dau
ei ajutoriu imprumutatu in alte moduri si impre-
giurari. Cumu s'au facutu in tiér'a nóstra multime
de case si alte incaperi tieranesci pe la satele ro-
manesci? Prin asia numit' claca, care la noi avea
altu intielesu, nu cá in Romani'a. Omulu care avea
se'si faca casa, grajdu ori siura, isi castigá lem-
nari'a (edificie de pétra si caramida era cea mai
mare raritate) din vreo padure unde o taiá; ceilalti
sateni telegandu'si carulu, ii aducea lemnari'a in
claca, càti-va carii se pricepea la cioplitu, ii ajutá
in claca, pàna ce inchiaia paretii si capriorii. In-
velitulu cu paia ori cu tresthia se intemplá totu
in claca. Biserica satului „cas'a, siur'a si celelalte
incaperi popesci“ se facea totu prin lucrare comuna
a poporului. Tacemu de residentiele satesci a le
„domniloru“ séu senioriloru locului, pe care mai
tóte le facea iobagii, ceea ce se cunoște in multe
casuri dupa primitiv'a loru architectura.

De cá mai avemu noi vreo dorintia sufletésca,
patriotica si nationale, cu care traimu si vomu
muri, apoi aceea este, cá se vedemu pe poporu
ajutandu'si elu sie, si neasteptandu nici-odata cá
se'i cadia mur'a 'n gura dela nici-unu centru
mare si departatu càtu e de aici pàna in buriculu
pamentului, ci se'si traga elu insusi cercu alu
activitatiei sale pamentesci, apoi se'si formedia totu
elu centru. Vai de acelu poporu care se pune
elu insusi sub tutoratu, care face cá svabii de
odinióra: Domnule Bezirker, fa bine si ne pune
la arestu, cá pàna nu ne vei sili asia, drumulu
nostru nu se va putea face. Se luamu esemplu dela
alte popóra luminate, cumu intielegu ele libertatea
si autonomi'a loru. Anglii s'au dedatu de multu cá
se nu astepte nimicu dela „centru“, ci se'si faca
ei totu ce le trebea, in comuna, in cantonu,
in comitatu etc. Exactu asia purcedu elvetianii, bel-
gianii, olandii, chiaru italianii si mai pre susu de
toti americani septemtrionali.

Noi nu suntemu nici mai prosti dela natura,
nici mai rei dupa educatiunea nóstra, decâtu alte
popóra; ne lipsesce mai multu numai darulu
„reflexiunei“ cumu dicu anglii, si spiritulu de
asociatiune, atátu noue, càtu si celorlalte doue
nationalitati. Cu tóte acestea, vedemu si pe la noi
câteva institute frumóse si solide, infintiate pe calea
asociatiunei, precumu sunt de es. case de economii
(Sparcassen) inca de pe la anii 1835—40, insti-
tutulu de pensiuni (Pensionsanstalt) pentru locuitorii
din Brasiovu cu fondu curatu mai bine de 1 milionu,
reuniunie de anticipatiune (Vorschuss-Vereine) in
câteva locuri, din care profesionistii se ajuta multu;
fonduri de pensiune pentru preoti, profesori si ve-
stitutu solidu si intieptiesce condusu de
mutuala cá „Transilvania“ din Sibiu;
„abin'a“, institutu de creditu si de economii, ale
arui operatiuni circumspecte tocma si in acestea
timpuri de crise au aruncatu folóse neasteptate dela
na creatiune, de si tenera, dara asediata pe base
ai sunt si altele de natur'a cestoru enu-
i, care nu ne vinu aminte la momentu,
ose timpulu de a le mai cita cá exemple
si participare. Pentru asta-data in-
a consideratiuni emanate numai din
adaoge si noi cevasi la inaintarea
publice.

Ungari'a. Buda-Pesta, 20. Ianuariu. Diet'a
intru asteptarea nouelor propuneri de regularea dualis-
mului pe alti diece ani inainte, vedindu cá i se
apropie si finea periodului de trei ani, incepú a mai
face economia de timpu. In 15 a le l. c.: camera
deputatiloru termina abia discussiunile asupra proiectului
de codice penale, care in Ungari'a din mare ne-
fericire a locuitoriloru lipsise pàna acumu. Catiua §§-i
au datu ocaziune la desbateri fórté serióse. Intre altele
testulu §§-iloru 172 si 173, in care iritarea si insuflarea
de ura asupra nationalitatiloru, confesiuniloru, corpora-
tiuniloru si asupra statului este caracterisata cá crima
grea, a provocatu opositiune tare din partea catorva
deputatiloru de ai stangei extreme, carii mersera pàna acolo,
cá se-o spuna verde, cá acei §§-i ascundu in sine ten-
denti'a de a spolia pe nationalitati de ori-ce conventu de
aparare contra atacuriloru indreptate asupra loru. Maio-
ritatea inse adoptá testulu proiectului; prin urmare pe
viitoriu ai se'ti cumpenesci vorb'a fórté bine inca si
atunci, candu vei vrea se dai buna-dio'a vreunui omu,
care nu este de nationalitatea ta, cá se nu fi acusat
de vreo crima. Cea mai mare greutate stá in definitiunea
ce se dá lucruriloru omenesci, ideiloru, pasiuniloru.
Sunt destui ómeni, carii la o cautatura posomorita a ta
iti dicu: Tu me uresci, tu'mi esci inamicu; da'mi satis-
factiune. De altumentrea unii ori altii dintre jurisconsultii
nostrii aru face prea bine, deca si-arú lua timpulu cá se
comentedie in vreunu diariu romanescu ori-care, celu
pucinu partile cele mai critice a le acestui codice penale,
comparandu-le cu alte legi criminali moderne.

Dara mai lipsesce inca multu din codificatiunea
Ungariei, si anume codicele pentru escesse, reform'a
judecatoriei politienesce, a procedurii civile si altele,
pentru-cá se póta da facia pe acestu terenu cu staturile
civilisate.

In cătu pentru regularea dualismului, cei doi mi-
nistrii dupa câteva dile de petrecere in Vien'a se in-
tórsera acasa, inse érási fora resultatu definitivu. Amu
ajunsu, cá chiaru si diariile ministeriali se numésca
acelea caletorii una specie de Odisea, cá cea cantata
de Omeru.

In minutele candu scriemu acestea, ne vine scirea,
cá ministeriulu Tisza isi dede din nou dimisiunea. Érási
misterii dupa culisse.

Intre acestea ministrulu instructiunei publice co-
municá érási unu raportu fórté intinsu despre starea
scóleloru dintre anii 1875—1876. Credemu cá nu ne
este permisu la nici unii cá se'lu trecemu cu vederea,
ci tocma din contra, se ne facemu din elu tabelle com-
parative cu atátu mai virtosu, cá anume noi romanii
scimu bine, câte inculpari, insulte si chiaru incriminari
suferimu in totu timpulu dela altii din caus'a scóleloru,
si anume cumu diariile ne amerintia neincetatu cu
inchiderea scóleloru confesionali, cu prefacerea loru in
scóle comunale si de a le statului. In Nr. viitoriu vomu
reproduce in acésta materia cifre oficiali prea interesante.

Alegerile municipali in Comitatulu Huniador'a.

Domnule Redactore! Póte vinu pre tardiu,
ca se ve dau o schitia a celoru petrecute cu oca-
siunea alegeriloru in municipiulu Huniadiórei*). Cu
tóte aceste, si numai ca se ve informezu in parti-
culariu — credu a fi o detoria de a perpetua
aceste classice procederi, unice in staturi civilisate
— pretinse — si póte in agoni'a acestui sistemu
electivu, de memoria neperitóre, urgisita.

Ve promitu, ca in desfasurarile ce am se le
facu, voiú pastrá realitatea faptelor adeverate, si
nu voiú atinge de càtu viciulu procederiloru, cu
meritat'a loru colorire**).

Pentru diu'a de 9 Ianuariu a. c. s. n. a fostu
datu terminulu alegeriloru de oficiali, séu cumu se
dice in limb'a diplomatica, a municipieloru, a
restauratiunei comitatului. — In presér'a acelei
dile se adunasera déjà mai toti membrii comitetului,
in capital'a comitatului Dev'a, unde multi abia
potura gasi cortele spre adapostire.

Totu in acésta di, adeca 8 Ianuariu, sér'a, se
adunasera multime de membrii romani, la casele
D-lui Papiu, protopopu in Deva, in urm'a convo-
carei D-lui S. Borlea, anuntiata si in diarie, spre
a conferi despre cumu au romanii se urméze facia
de aceste alegeri.

Gratia indulgentei majoritatei cumpenitóre din
conferintia, acésta s'a terminatu cu unanim'a es-
presiune a dorintiei, ca o delegatiune esmisa din
acea conferintia, se sondeze terenulu pre care stau
doue partide adverse unguresci, cercandu a aflá,
care din acele partide, si pre càtu suntu indemnate
a satisfice pretensiunile romanesci relative la im-
partesirea din bunulu publicu prin aplicare in oficii,
— si acésta delegatiune informandu-se esactu, se
reporteze conferintiei spre mai departe urmare. —
Delegatiunea esmisa numai de càtu, peste pucinu
se întorce la conferintia ce stá intrunita cá se
astepte resultatulu, si reportéza, ca au avutu intrunire
cu partidulu numitu alu lui Barcsay, prin delegatii
sei, si de la acesti-a au aflatu, ca cererile romanesci
concepute intr'o conferintia de mai inainte, de a

dá romaniloru ce facu 91% alu populatiunei di
acestu comitatu, dar' suntu in comitetulu represen-
tativu redusu la minoritate, — din peste 40 posturi,
oficiali 20—21, dara nici unulu dintre posturile
cardinali — vice-comite, protonotariu, fiscalu. Acésta
cerere a romaniloru, partidulu Barcsay a declarat-o
de neacceptabila, si promitea numai 11 posturi,
fara inse cá macaru la aceste se dea garantia de
reusita. In acestea impregiurari, venindu rondulu
afacerei prime in siedinti'a comitetului de mane-di,
s'a aflatu si constatat, cá inainte de ori-ce afacere
relativa la alegere, se va constitui mai antaiu co-
misiunea de candidare, in care comitetulu avendu
a alege 3 membrii, romanii in conferintia au decisu
a votá numai pentru 3 romani, parte cá se vedemu
câte voturi valoramu, parte pentru cá nepotendu-ne
multiumi cu promisiunile partidului intratu cu noi
in tractamentu, éra celalaltu, numitu alu lui Szereday,
ne punendu-se cu noi in atingere, — prealabilu se
nu se dea votu de càtu celoru ce merita romanesc,
— si asia s'a decisu a se votá in acésta comisiune
pentru Dr. Tincu, Dr. Petco si B. Densusianu. S'a
reservatu cu tóte aceste, ca pana demánétia ob-
venindu noue impregiurari, conferintia se va intruni
demánétia in 9, cá se asculte eventualele reporturi
ulteriori, si se iea conclusiuni intocma. — S'a mai
incercatu tractare si peste nópte cu corifeii, si
demánétia in conferintia s'a reportatu neobtienerea
unui altu succesu, — si s'a mantienutu conclusulu
de ieri; totu odata ni-s'a asigurat, cá intre mem-
brii comisiunei candidatóre, catra cei trei alesi
comitele supremu avendu a denumi si densulu alti
trei membrii, densulu, comitele a asiguratu, cá intre
cei trei ai sei vá luá si unu romanu, éra comi-
tetulu intregu, cu probabilitate inca alegundu unu
romanu, la care comitele spunea cá va insiste, —
in comisiunea de candidare au se fia doi romani
— ingrigitori de interesele nóstre si de calificatiunile
ce se voru fi aretatu spre apretiare.

In 9 Ianuariu la 10 óre demánétia comitele
deschide siedinti'a comitetului, cu ceremonialulu
indatenatu, si acusi se purcede la votare pentru cei
trei membrii de alesu in comisiunea de candidare.
Votarea tienú peste doue óre, si resultatulu a fostu,
cá membrii propusi de conferintia nóstra au cape-
tatu voturi 104; dintre acesti membrii au mai
capetatu Dr. Petco si voturile partidului ungurescu
Szereday la numeru 85, asia a esitu primulu alesu
alu comitetului in acésta comisiune — póte pentru
ca cei din urma se fia cei din tòi si celu din tòi,
celu din urma. Ceilalti doi unguri au reusitu din
partidulu barcianescu, anume comitele Sz. Kun si
A. Kendeffy. — Pàna a se promulga acestu resul-
tatu inse, romanii mai tractau fara succesu. Des-
facundu-se scrutiniulu si promulgandu-se alegerea
mai susu aretata, comitele supremu denumesce si
din partea s'a pre ceilalti trei membrii, Baronu
Iosika, Bela Lukács si L. Mara; — asia dara
nici unu romanu denumitu.

Romanii atinsi de acésta fapta a comitelui,
au intrunitu de nou conferentia, pentru a decide
urmarea mai departe, — in care s'a aretatu de
nou nesuccesulu tractariloru cu partidele opuse,
dar' de la cari respirá evidentu, ca nici drepti,
nici justi, nici ecuitabili nu voru se fia, nu numai,
ci nu se sfieu a spune, ca engagementele ce ar'
primi, le-ar' sustiené, dar' nu le-ar' garantá —
evidentu tientindu la amagire.

Se impune deci cestiunea, ca romanii nepotendu
sperá, in minoritate fiindu cu cele 104 voturi, din
325 voturi ce se vedisere la o votare, cá se scóta
primulu postu — adeca de vice-comite — cu care
din partidele ambe opuse se voteze? Aci con-
sciinti'a s'a inaltiatu nitielu in vederea codiriloru
adversarie, si conferintia a decisu in unanimitate,
ca numai pentru cá votulu romanescu se nu con-
tribue la glori'a ce se pune in cárc'a nóstra, se
céra candidarea unui romanu, si spre acestu scopu
s'a incredintiatu din conferintia D-lu G. Secula, cá
se competeze la comisiunea de candidare. —
Acésta s'a si facutu in 9 dupa ameadia-di, candu s'au
si promulgatu in conferintia acésta spre sciintia.
— Totu in acea di s'au urmaritu mereu incercarea
de complanare intre interesele nóstre si ale adver-
sariloru, tóte inse fara resultatu; ca-ci fiindu din
natura obstinati, nu permitea a se concede romani-
loru nici o garantia de ceea ce promitèu, éra printre
cuvente se vedé, cá afara de cele ce-se indurasera
densii de la inceputu se lase a se sfarima romani-
loru, nu mai concedu nemicu. Cu tóte aceste
conferintia inca totu indelungu rabdatóre, a mai
decisu a se tractá si mai departe, anume inca peste
nópte si demánétia, si in 10 demánétia a reportá
resultatulu de nou la conferintia adunata, pentrucá
de se voru fi invoitu s' satisfice pretensiunile ro-

*) Nu e prea tardiu din partea D-Vóstra, ci din partea
nóstra, cá-ci abundanti'a de materialu datu de evenimente, ne si
aduse in strimtóre cu spatiulu nostru marginitu.

**) Si totusi, in acestea impregiurari esceptionali,
desp'a care va fi vorb'a i tardiu, ne vedjuramu necesitati a
pen'a preste unei resiiuni.

manesci, se face a se recede dela candidarea de vice-comite a romanului inaintatu la acestu locu, si apoi voturile romanesci se se intr'unésca cu ale partidului ce ni-ar' fi datu garantia indestulitoare de a satisface pretensiunile nostre inca si mai limitate. Succesele tractariloru de mai inainte au fostu si succesele tractariloru de acumu, si conferenti'a de demânétia a decisu a se mantiené candidatur'a romanésca la vice-comite, cu singur'a esceptiune de parere a domnului deputatu S. Balomiri, declarata posterioru, cà-ci la conferinti'a din acésta demânétia nu participase. — Asia pregatiti si cosoriti si de ainostri aspiranti, amu intratu la alegerea vice-comitelui. S'au candidatu J. Szereday fostulu vice-comite, C. Barsay, fostu deputatu dietalu, si J. Secula advocatu. De sine se intielege, ca intre invalmasielele strigateloru adesea nearticulate, s'a cerutu si s'a ordonat votarea nominala, — si candidatul nostru a intrunitu voturi 79, fostulu vice-comite a obtienutu 65 voturi, éra majoritatea absoluta i-s'a venitu lui C. Barsay cu 204 voturi. Spre laud'a alegatoriloru membrii romani din fostulu Zarandu, nici unu votu n'a lipsitu pentru candidatul romanu; asemenea au statut cu resolutiune firma bravii orastieni condusi de Dr. Tincu; — este o fractiune Orbonasiu-Mihu — si in fine resolutii Dobrani condusi de R. Crainicu. — N'au fostu inse atatu de firmi Humiadoreni proprii, din comitatu si orasiu, si Hatieganii, cari parte temendu-se de comprosiune in ochii mariloru loru patroni baroni, s'au abtienutu de la votu, cei mai multi inse au pusu onórea natiunala in podu, si au votatu parte cu unulu parte cu celalaltu dintre unguri — cercandu unde e mai deschisa usi'a favorului, — si in contra candidatului romanu.

(Va urma.)

Processulu Miletics.

(Urmare.)

A dou'a di de pertractare.

Martorulu F. Boszkovics cunosce pe Miletics de mai multi ani; mai pe urma aintelnitu pe acest'a in 25 maiu la 4 ore dup'amédi pe o strada din Belgradu. Elu scie positivu, cà Miletics sosise numai atunci si isi conduse fic'a la colonelulu Vlajkovics. Densulu marturisesce ca la „regele Serbiei“ n'a fostu nici unu prandiu, cà-ci séu c'ar fi fostu in persóna la acelu prandiu, séu celu-pucinu ar fi auditu de elu. — Presied.: Se dice, ca chiar dta ai arangeatu cin'a respectiva. — Boszkovics: Nu este adeveratu. — Referitoriu la Kosztics, Vrancsevics si Axentievics, despre cari dice Rankovics, cà i-a vediutu la cin'a aceea, martorulu afirma, ca respectivii nice n'au fostu pe atunci in Belgradu.

Se chiama inainte Rankovics si se confronta cu Boszkovics. Rankovics dice, ca cunosce pe Boszkovics foarte bine si ca l'a vediutu la cin'a amintita. — Boszkovics: Ast'a e minciuna. Presied.: dojenesce pe martoru pentru asta expresiune.

Procurorulu Dr. Bökh (catra martoru): Dta dici, ca scopulu caletoriei lui Miletics a fostu jurnalisticu. De unde vine, ca Miletics s'a esprimat pe naia, ca se teme a fi scosu din Belgradu? — Boszkovics: Scopulu caletoriei lui Miletics nu l'am sciutu inainte.

Aperatoriulu, Dr. Polit: Me rogu, permiteti-mi si mie, intocma cà procurorului, se potu pune si eu martoriloru intrebări nemidilocitu. — Presied.: Acést'a se ntempla dupa prax'a usitata la asta judecatoria. Intrebările aperatoriului se punu martoriloru prin presiedinte. — Procurorulu: Eu nu sunt persóna privata, cà aperatoriulu, ci unu factoru integritariu alu tribunalului.

Dr. Polit: Me rogu a se notá la protocolu protestulu meu contra acestei proceduri, care dupa parerea mea nu este basata pe nici o lege, càci paritatea intre aperatoriu si procuroru este cunoscuta in tota Europ'a. — Miletics: Rogu pe dlu presiedinte a indruma pe procuroru se nu puna martoriloru intrebări captioase, cumu a facutu mai inainte. — Presied.: Dta n'ai dreptulu se faci asemenea pretensiune; eu singuru potu declara, déca e captioasa vreo intrebare si apoi o astfelu de intrebare am detori'a a o respinge. Dta ai se faci numai simple intrebări.

Dr. Miletics: Prin urmare am se declaru de nou, pentru ce am cerutu audientia la principele Milanu. Situatiune mea éra foarte critica. De pe la anii 1875/6, anume din tempulu de candu principele Milanu — cumu se me esprimu — avuse cu scupcin'a cunoscut'a aféra (alusione la scen'a candu principele disolvá scupcin'a cu sugar'a aprinsa), „Zastav'a“ critica foarte aspru portarea principelui. In Belgradu eram timbratu de republicanu, ér in Ungaria de addictu alu „regelui Serbiei“. Prin audienti'a mea voiam se complanezu diferinti'a intre multumirea, ce detoriám familiei Obrenovics si intre tienut'a mea politica.

Se aduce inainte martorulu Ioanovics. In momentul acest'a dice Rankovics: In publiculu de aici se afla o femeia, care me insulta. Eri me ntelnise pe strada si 'mi dise: „Numai furci iti mai trebuie“. Astadi isi repetiesce insult'a. — Presiedintele assigura pe martoru, cà va lua mesuri, cà astfelu de fapte se nu se

mai intemple. — Ioannovics dice, ca nu scie nemicu de adunarea de la „regele Serbiei“. — Dr. Polit: Me rogu a se intrebá martorulu, déca si spre ce scopu l'a cercetat procurorulu supremu, Cosma, in Panciova? — Presied.: Intrebarea nu stá in nici o legatura cu afacerea ast'a, si nu o potu admite. — Dr. Miletics: In contra procederei acestei-a insinu protestu.

Se cetescu fassiuile colonelului Vlajkovics si ale sociei lui, la cari locuía fic'a lui Miletics. Amendoi nu sciu nemicu de banchetulu séu cin'a la care se dice a fi participatu Miletics. In protocolu acest'a se asseréza, ca Miletics n'a cinatu nici odata afara din casa; Boszkovics, care marturise, ca Miletics cinase in diu'a antáia in casina cu densulu, respunde: Eu portám unu diuariu, d'aceea 'mi aduceam foarte bine aminte de intemplamintele dilorlu acelor'a.

Din protocolulu luat cu Gavrilovics, senatoru din Belgradu, care dechiara, ca „n'are nici o simpatia personala facia cu Miletics“, se vede, ca Gavrilovics locuise in Belgradu tocm'a in odaia din cestiune, Nr. 9. Densulu inse n'are nici o cunoscentia de cutare convenire.

Zsviko Kisanszky, fostu otelieri la „regele Serbiei“ declara in protocolulu de fassiuine, ca Miletics n'a fostu in otelu la densulu.

J. Vugert, otelieri la „coron'a serbésca“, spune in protocolulu seu de fassiuine, ca Miletics a luat o chilia in casa, dar a petrecutu mai multu afara de otelu.

Fostulu ministru serbescu de culte, Stojan Boszkovics, dechiara inaintea tribunalului din Belgradu, ca cunosce si stimeáza pe Miletics de mai multi ani, asemenea pe Axentievics, Branyevics si Kosztics. Cu Miletics se ntelnesce desu, inse n'a auditu nemicu de banchetulu incriminat, si póte marturisi, ca dupa càtu scie densulu, in tempulu petrecerei in Belgradu, Miletics n'a comisu nici o fápta pentru care s'ar poté trage in processu.

Obradovics, garsonu in otelulu la „regele Serbiei“ dice, ca la Nr. 9 pe tempulu candu se aflá Miletics in Belgradu, éra senatorulu Gavrilovics, care parasi odaia numai in juniu séu juliu 1876. Elu nu si-aduce aminte d'o astfelu de cina in chilia otelului, de-si ar trebui se scie, cà-ci densulu ducea cafea, beuturi si altele. Martorulu nu cunosce nici pe Miletics nice pe Cassapinovics, Axentievics si Vrancsevics; densulu isi aduce aminte numai de Rankovics, care de comunu luá caféu la la „regele Ungariei“.

(Va urmă.)

Revista politica si bellica.

Amu observatu in Nr. precedente, cà confusiunea in marea societate européna este la culme, si cà ferindu-ne a da crediementu conjecturiloru cu care voru se ne ametiésca diariile de partite, se ne tienemu mai multu numai de fapte complinite, care in acestea dile mari potu satura curiositatea si a celoru mai impatienti. De aceea si rogamu pe on. nostrii lectori, cà dela noi se nu astepte faime nesigure si conjecturi, ci numai impartasire de evenimente adeverite, positive, cà-ci apoi pe basea acelor'a este timpu de a rationa si combina.

Cetatea lui Hadrianu, Adrianopolis a cadutu in 7/19 ale l. c. in potestatea armatei rusesci, mai fóra versare de sange, spre cea mai straina mirare a lumii, care fusese informata de mai inainte, cà acea cetate renumita, situata la unu locu admirabile pe tiermii a trei riuri mari, ar fi fortificata cu multime de redute si cu sute de tunuri, indoitu mai bine decâtu fusese Plevn'a. Trupele turcesci se retragu rapede spre Constantinopole, dupa-ce unii generali de ai loru punu se dea focu la cetati cà Filipopolea s. a., ardu si magazinele, arunca in aeru munitiuni si alte aparate bellice, in pretiu de milióne, éra pe populatiunea turcésca o facu se fuga cu capulu ruptu de inaintea rusiloru, cà si cumu aceia s'aru nutrit cu carne de omu; tóte acestea cà se se implinésca dis'a lui Midhat pasi'a si a altoru turci de rang, cà déca va fi cà se ésa turcii din tierile europene, voru lasa in urm'a loru numai cadavre, ruine si deserte. Voi'a nu le lipsi, rusii inse 'i surprinsera infricosiatu ne lasandu-le timpu spre a si-o implini. Se asteptá, cà incai Suleiman-pasia se concentre la Adrianopole atáta armata, cu càta se resiste rusiloru câteva luni. In locu de acésta vine scirea, cà Port'a destitui si pe Suleimanu, pentru-cà nu s'au aparatu, anume la Sofi'a.

De Vidinu nu avemu sciri mai noue despre operatiunile armatei romanesci, de càtu cà acésta lucrédia acolo singura, éra nu insocita de trupe rusesci, precumu voiá a sci diariile turcofile. Se mai scie si atáta positivu, cà trupele turcesci dela Vidinu se vedu foarte strimtorate, si cà se negociédia pentru capitularea loru.

Britani'a mare. Ilusiune infricosiata si din acésta parte pentru amicii Turciei. Cuventulu de tronu alu reginei-imperatese pronuntiatu in 17 Ianuariu este sub ochii nostrii ai totoruru. Ce dice acela in cestiunea orientala? Eca'i simbarele. Sciti cà eu m'am adoperatu din tóte poterile cà se impedece versarea de sange. Nu s'a potutu. Atunci am declarat, cà gubernulu meu va observa neutralitate stricta, pana in momentele candu s'ar intempla, cà vreuna din partile beligerante se lucre contra intereselor Britaniiei. Pana astadi inse nici-una din acelea parti nu a lucratu contra intereselor nostre. Intr'aceea voiam se me folosescu de ori-ce ocasiune spre a indupleca pe adversari la pace. Dupa rezultatele armelor rusesci in Europ'a si Asi'a, Port'a se convinsé cà trebuie se céra pace, si asia se adressá càtra poterile neutrali pentru mediatiune (midiulocire). Dara majoritatea poteriloru aflá, cà in situatiunea de fačia chiaru si apellandu la tractate, bunele loru servitiu nu aru potea folosi Turciei. Atunci Port'a facu apellu separatu càtra gubernulu meu, éra eu m'am invoitu cà se intrebú pe imperatulu Rusiei, déca voiesce se audia de pace. Imperatulu isi descoperi dorinti'a seriósá pent' pace, cumu si opiniunea

sa despre modulu pacificarei. Asupra punctului acestuia urmara apoi negociatiuni de adreptulu intre Rusi'a si Turci'a, si eu speru cà in fine pacea se va inchiaie. Din partea mea voiu face totulu spre a se ajunge scopulu acesta. De ar intreveni vre-unu casu de mare importantia, vetamatoriu de interesele nostre, atunci voiu lua si eu mesurile mele; am inse lipsa de sume corespondiétorie, pe care speru cà parlamentulu mi le va vota. Intra altele eu stau cu tóte poterile in relatiuni amicabile etc.

Indata dupa cuventulu de tronu se depusera pe mes'a parlamentului corespondentiele diplomatice dintre 12 Decembre a. tr. si 14 Ianuariu a. c. Acelea sunt foarte interesante. Din acele ese intre altele, cà ambasadorulu turcescu Musurus (greco) a intrebatu adesea, nu cumva Angli'a ar voi se intervina, se intielege cu armele, in favórea Turciei; dara ministrulu lord Derby ii respundea totudeauna, cà Angli'a nu va interveni, ci va remanea strictu neutrále; éra la „mediatiunea“ poteriloru s'a opusu Germani'a (Bismarck si imperatulu).

Sciri diverse.

Escelenti'a Sa Preas. Domnu Archiepiscopu si Metropolitu Mironu Romanulu a intrunitu dumineca in 8/20 a le l. c. la mésa diplomatica unu numeru de 70 persóne din statulu eclesiasticu, de diverse confesiuni, din statulu militariu cu esc. sa domnulu c. r. F. M. L. comandante generalulu br. Ringelsheim in frunte, cu esc. sa domnulu F. M. L. Gyurits de Szokolgrada si domnulu G. M. Krzisch, cumu si din statulu civile domni functionari, profesori si alti onoratori. Trei toaste ridicate in termini alesi de càtra escel. sa domnulu Metropolitu in trei limbi ale patriei, in onórea celoru trei clase de óspeti, a datu ocasiune la altele, corespondiétorie, dintre care alu domnului F. M. L. comandante generalu a fostu de o elegancia rara, éra alu domnului comite supremu Fridericu Wächter de o precisiune ceruta de positiunea sa cà demnitaru alu statului, in care calitate a inchinatu totu-odata pentru prosperitatea nationalitatiei romanesci. Domnulu c. r. G. M. Krzisch a tienutu un toastu pentru concordi'a si solidaritatea totoruru popóraloru monarchiei, éra Rev. sa domnulu Archimandritu si vicariu N. Popea pentru egal'a indreptatire. Conversatiuni animate si voióse detera oca siune la multi óspeti a se cunosce mai de aprópe.

— Facemu locu cu multa placere urmatoriului anuntiu, cà-ci speramu cà publiculu ascultatoriu se aiba in 25/13 una din serile cele mai placute. „Prelegeri publice. Vineri in 25/13 Ianuarie 1878 in sal'a de restauratiune a gradinei fond. archidiec. „Gerliczi“ la 7 ore sér'a in favorulu ostasiloru romani raniti, despre: „Iubileul de 25 de ani in tain'a a siésa si in proroci'a lui A. B. C.“ Carnevaliada istorico-politico-canonico-pedagogico-etceteraca de I. Popa. Pretiul intrarii: 50 cr. NB. Sal'a restauratiunei va fi arangiata cu mese. Restauratorulu promite servitiu promptu, máneari si beuturi bune.“

(Rekursu in caus'a limbiloru patriei). Adunarea generala a Comitatului Sibiiu inaintá la ministeriu unu recursu motivatu pe largu in caus'a limbei romanesci si a celei germane, cerendu cà usulu cestoru doue se fia permis locuitoriloru tieriei exactu in sensulu articulului de lege 44 din anulu 1868; anume convocarile la adunari si lectur'a protocóloru din siedintie se se faca nu numai in limb'a magiara, ci si in celelalte doue cu atatu mai virtosu, cà din multimea membriloru reprezentanti ai Comitatului abia sunt vreo trei patru insi de nationalitate magiara, éra din ceilalti inca foarte pucini cunoscú limb'a magiara, pentru cà se póta intielege procesele verbali. Recursulu isi descarca dorerea si amaratiunea mai alesu asupra domnului comite supremu; déca inse dd. autori ai recursului nu'si aru pregeta cà se arunce ochii preste tier'a intréga prin tóte comitatele locuite nu de magiari, ci de alte popóra, atunci pare-ni-se cà scen'a se va schimba si largi preste mesura. Dara bunu e recursulu; las' se vedemu ce se va alege din elu in ministeriu.

(Post'a spoliata.) In septemanile din urma éra si mai fu spoliata post'a prin banditi la vreo trei locuri in Ungari'a; dara casulu teribile din 2 Ianuariu intemplatu intre Zombor si Szerencs intrecede pe tóte. Doi orasieni, din orasiulu Szántó, anume Hajnels si Miko Imre, aflandu cà intre alte sume s'au pusu la posta in acea di si 14 mii fl. bani de ái statului, la una ospetaria sedusera pe bietulu postilionu cà se bea cu ei, éra apoi punendu-se cu elu in trasur'a postei, la unu locu mai dositu Miko inpuscá pe postilionu; dupa aceea spargéndu lad'a luara toti banii si'i impartira asia: Miko cà asasinu cu merite mai mari isi tienú pentru sine 5000 fl.; lui Hajnels ii dete 4 mii, éra domnului Kovács Károly, primariu (polgármester), si domnului Mocsár, capitanu de politie, le facu parte drépta câte 3 mii fl., pentru cà se taca. Banditului Miko i s'a perdutu urm'a, dara ceilalti trei sunt prinsi. (Hon.)

(Unu congresu alu evreiloru baptisati). Acelu congresu conchiamatu de càtra parochulu protestante, dara jidovu de origine, anume David Rosenberg, se va aduna in 18 Februaru a. c.: la cetatea Baltimore in Americ'a septentrionale si voru fi in elu reprezentati toti evreii baptisati din tóte partile lumii. Scopulu congresului este: a) a face rogatiuni ferbinti din mii de guri, cà toti evreii inca nebaptisati se se baptisedie càtu mai curendu; b) se róge pe tóte guberniele lumii, cà se cumpere dela turci Palestin'a, unde apoi se se transpórté din tierile si staturile celelalte toti evreii cerbicosi, càti nu vreu se adópte religiunea christiana. (Dupa „Newyork-Herald“ din 24 Dec. „Herm Ztg“ din 17 Ianuariu).

*) Pre candu se publica decursulu acestui procesu, sententi'a primei instantie inca ne veni la cunoscentia. Cinci ani de inchisóre si portarea spesorulu! Mileticiu apellá contra terribilei sententie; dara si procurorulu apellá contra prea blándeii sententie! Tóta lumea neaprecupata se mira de acestu resultatu alu procesu!

Conversatiuni literarie.

Despre dictionariulu academieu alu limbei romane.

(Urmare.)

Eu le aflu pe acelea 1) in pressiunea morala estraordinaria, exercitata asupra societatei academice indata din anulu alu doilea alu existentiei sale. de cãtra partea cea mai mare a intelligentiei romanesci, ba cutediu a dice, de cãtra natiunea intrãga, carea precumu se aflã in fermentatiune continua pe calea progressului, in tãte directiunile vietiei publice, saria cu pretensiunile sale si in sferele literarie si scientifiche, ale carei misterii si greutati nu le cunoscea. 2) In aversiunea unoru ministri cu care se portã ei cãtra acestu nou institutu scientificu, si cari, buna-ora cã dn. Carpu, acusã pe societatea academica indata in alu treilea anu, cã inca nu a facutu nimicu, cã si cumu ea ar fi fostu chiamata cã se asterna cu petrisiu vreunu drumu de cara pe cãteva mii de metrii. 3) In escesulu de zelu si in ambitiunea, de altumentrea nobila, a mai multoru membri din insasi societatea academica rom., cari, ei chiaru, dela anulu 1859 de cãndu cu infiintarea Atheneului din Iasi, isi perdusera patientia de a mai astepta inca vreo diece ani dupa resultatu. Ei predindea progresse rapedi, totuodata mari si solide, si nu voiã se audia, cã in sciintia nu se pãte face salto mortale. Ei nu cautã si inapoï la calea cea lunga facuta pãna acilea, ei cautã totu numai inainte, la immensele distantie ce avemu se mai percurgemu. Intre acestia numeru eu la loculu antaiu chiaru pe membrii alesi in comissiunea lexicografica Ioanu Eliadu, A. T. Laurianu, Ioanu Maximu. Loru nu le era de ajunsu cã'si devotasera tãta vieti'a loru exclusivu in servitiulu natiunei, unulu pãna in etate de 70, altulu de 60 si alu treilea de ani 50; ei voiã se si-o inchiaia cu una opera monumentalã, a carei terminare perfecta cerea dupa mine totu restulu acestui secolu, adeca pãna la anulu 1900. A cincea cauza a urgentiei ce'si facea societatea academica cu elaborarea dictionariului a fostu, cã cu tãte vastele cunoscintie a le limbei proprie si ale altoru vreo douesprediece limbi si dialecte cãte se vedu respresentate in acea societate, pãna a nu redacta o buna portiune din dictionariu, nici-uniculu nu'si potuse castiga idea chiara despre avuti'a cu totulu neasteptata a limbei nãstre, despre atãtea mii de vorbe, de acceptiuni, de frase si proverbie, care stau ascunse si retrase prin vali si munti, pe siesuri si pe tiermii riurilor, in cascior'a tieranului, in locuinti'a comerciantelui, in palatulu boierului, in gur'a pastoriloru de vite, la venatori si padurari, la pescari si paserari, la monachi in monastiri, la femei in siedietori, in aeru si sub pamentu, fãra cã se fia intratu pãna acumu in vreunu vocabulariu din cãte au esitu in limb'a nãstra de ani 54 incãce, si nici in acelea cãteva mii de cãrti tiparite la noi de ani 300. Urmarea acestei lipse de cunoscintia a toturoru thesaureloru limbei inainte de a se apuca de dictionariu a fostu, cã in locu de 100 cãle promisse natiunei, au esitu, precumu arataiu la inceputulu conversatiunei mele, cu totulu 223, si totusi mai lipsesce din trensulu unu mare numeru de vorbe, acceptiuni, frase si proverbie. Acãsta erãre in sinesu nu ar fi neplacuta; dara ceea ce a intristatu pre totu sufletulu romanescu initiatu mai de aprãpe in afacerile societatei academice este, cã dupa retragerea lui Eliadu din societate in starea sa deplorabile la care ajunsese, cei doi colegi remasi in comissiunea lexicografica luara asupra'si de buna voiã loru, fãra a reflecta la observatiuni ce li se facea, tãta cumplit'a sarcina a redactiunei! Asia incordatiunea spiritului loru fu atãtu de neusitata, in cãtu se pãte dice cu totu dreptulu, cã pe I. Maximu l'a ruinatu in sanetate si l'a ucisu numai dictionariulu in alu septelea anu alu acelei slavii, era pe colegulu seu, care se mai aflã in vietiã, ilu factu cã se esa din societatea academica, spre a'si mai economisa cãtiva ani pe langa cei 67 preste cari a trecut.

Diferinti'a de opiniuni gramaticali si lexicographice in Societatea academica.

Dãca ar fi fostu numai activitatea intinsa ce consumã poterile de vietiã a le membriloru comissiunei

lexicographice, densii aru fi simtitu fatige, nu si turburari a le spiritului. Ei inse au intempnatu, indata dela inceputu, oppositiuni de principie nu numai pe din afara, ci chiaru in sinulu societatei academice. Acelea diferente era si mai sunt asia de aprige si de natura asia de obstinata, precumu se intempla mai multu numai la theologi si la philologi. Cunoscutu este, cã precumu la alte popãra, asia si la noi s'au formatu successive diverse scãle philologice, care isi au representantii loru multu pucinu in tãte provinciile locuite de romani, totusi inse mai numerosi in cãte una provincia anumita. Unele din acelea scãle nu diferu multu; altele erasi nu e de speratu cã se voru apropia vreodata. Eu voiu numi aici numai pe cele principali. Voiu incepe dela cea radicalã, cumu o numescu adversarii sei, si care este scol'a Laurianu sãu a latinistiloru, etymologisti consumati. Ori-care cunãsce Tentamen criticum alu lui Laurianu si dictionariulu cu glossariulu-proiectu, scie de multu care este scopulu acestei scãle: a estermia din limb'a romanãca nu numai tote cuventele, ci si formele, pe care nu le afla in limb'a latina, a sterge din corpulu ei mai tãte urmele cãte 'iau remasu in aprãpe 1800 de ani din contactulu ei cu alte limbi, in vecinatatea carora s'a desvoltatu ea. Acãsta scãla nu intreba, dãca natiunea romanãca moderna voiesce sãu nu, se manance se bea, se se imbrace se locuãca cã protoparintii ei de inainte cu doue si trei sute de ani, ci ea se incãrca se'i inpuna puritatea de limba romanica, si o face acãsta cu convictiune ce s'ar potea numi dogmatica; cã si cumu ar voi se dica cu Luter: Aci sunt, aci stau, altumentrea nu pociu; asia se'mi ajute Ddieu. De altumentrea toti cãti voiescu se judece dreptu asupra scopuriloru acestei scãle, voru face fãrte bine, dãca inainte de a'si forma opiniunea propria, voru citi si chiaru studia cu tãta luarea-aminte, atãtu instructiv'a prefatiune a dictionariului, cãtu si mai multi articli ai aceluia, spre a cunãsce de aprãpe methodulu executarei planului loru de cãtra cei doi membrii ai comissiunei lexicographice A. Tr. Laurianu si Ioanu Maximu.

Spre orientare mai usiãra, in locu de a face eu insumi recensiu dictionariului, aflu a fi multu mai cu scopu, cã se cunãscemu chiaru din pen'a redactoriloru lui, respective a comisiunei lexicographice, ratiunile care 'iau indemnatu se apuce calea si metodulu, ce se vede aplicatu de cãtra densii, era acesta este respicatu de ajunsu in prefatiune, in care se scrie intre altele:*)

„Glossariu, Vocabulariu, Dictionariu, suntu numirile romanice celle mai usitate, care s'au appecatut si se applea la collectioni coprenditorie de materi'a unei limbe. Gloasariile inse nu coprendu decatu vorbe mai multu sau mai pucinu essite d'in usulu limbei. Vocabulariele nu dau decatu cuventele celle mai usitate cu insemnarile celle mai communi. Numai dictionariile cauta a imbrac osiã tota materia unei limbe. Cei vechi nu ne au lassatu decatu glossarie, si acestea mai multu sau mai pucinu necomplete; nu avemu nici una proba, co ide'a macariu de unu vocabulariu, si cu atatu mai pucinu de unu dictionariu, se fi germinatu in mentea celloru antici: dictionariile limbeloru classice essira mai tardiu d'in laboriosele lucrari alle invetiatiiloru d'in temporele mai noue. Dãro si in capulu acestoru-a ide'a despre coprensulu unui dictionariu fu la inceputu, si chiaru peno mai deunadi, forte marginita: preocupati numai de dorenti'a de a facilitã intellegerea minunateloru capete de opera alle litteratureloru antice, imbraciosiara, in dictionariile limbeloru greca si latina, numai limb'a autoriloru asiã numiti classici. Dupo acãsta norma apoi

*) Acãsta lectura ce urmãdia aci, s'a omisu in conferenti'a tiennta la Sabiu in Decembre, din cauza cã la intieptulu consiliu datu de cãtra amici, fia-care conferentiã avea se tienã celu multu 1 1/2 òra, candu de alta parte, fia-care din cele patru disertatiuni sãu conferentie era elaborate asia, cã se tienã cãte 1 1/2 òra; prin urmare mai alesu din doue s'au omisu pentru conferentie aprãpe partea 1/2. In acestu cetatu conservamu inadinsu modulu scrieri din dictionariu, cã si de aci se se cunãsca in ce differe acela de altele. Red. Obs.

se lucrara si dictionariile limbeloru noue, alle caroru litterature adjunsesse la una desvoltare mai insemnata. Abiã de currendu, multiamita lumineloru ce in anii d'in urma adussera insemnatele progresse in filologia, invetiatii se convinsera, co, limb'a unui poporu, fiendu productulu acellui poporu, luat in totulu desvoltarei selle in tempu, a margini dictionariulu la una sengura epoca a limbei, si, ce e mai reu, la una sengura forma ce a luat limb'a sub penn'a unui micu numeru de scriptori, ar fi, pre de una parte, a condemnã limb'a la amortire si deperire, èro pre de alt'a a face d'in limba una enigma anevon de intelessu. Aceste principie condussera neapperatu la ide'a co dictionariulu, ca tesauru allu limbei, cauta, sub pedepsa de a fi de pucinu folosu, se coprenda limb'a in totulu seu, se imbraciosiedie nu numai form'a asiã numita classica, ci tote cuventele si constructionile de cuvente, nu numai cãte se afla scrisse in verce epoca a limbei, ci si cãte se potu cullege d'in viulu graiu allu poporului, destullu numai ca acelle cuvente si combinationi de cuvente se fia corecte si conforme cu genulu limbei. Numai asiã se da addeverat'a fisionomia a limbei; numai asiã lucrarea lessicografului este ce se cade se fia, adeca unu opu artisticu plenu de vietiã. D'in contra, precumu morta si fora intelessu este imaginea unui omu, in care pictoriulu n'a sciutu dã caracteriulu acellei persone; totu asiã de pucinu intelessu va avã limb'a intr'unu dictionariu, in care nu se voru produce tote caracteriele essentiali alle limbei.

3. Pre aceste large basi s'au lucratu dictionariile celle mai noue alle limbeloru antice, cumu si alle unoru-a d'in limbele moderne culte. In urm'a acestoru excellenti modelle, dictionariulu limbei romãne cauta se se essecute pre acea-asi scara' cu atãtu mai multu, co limb'a romãna la neci una epoca a sa, in neci una parte locuita de Romãni, n'a attensu inca acea efflorescentia numita classica, la allu carui coprensu si forma se ne potemu margini. Asiã dãro unu dictionariu romãnu, demnu de acestu nume, cauta se coprenda tote formele si constructionile de cuventu, curatu romanice, cãte vre una data s'au scrissu si cãte mai allesu se audu in gur'a poporului romãnu d'in tote partile, pre unde sortea a arruncatu pre Romãni: verce vorba, verce forma curatu romanica, afese ea in verce ânghiu, in gur'a unui cãtu de marginitu numeru de Romãni, are drep-tulu necontestatu de a trece in gur'a totoru Romãniloru, si prin urmare dreptulu de asemenea necontestatu de a capetã unu locu in dictionariulu limbei romãne. Sengurulu criteriu, care cauta se conduca pre lessicografulu romãnu, este si nu pote fi de cãtu romanitatea cuventeloru in forma ca si in materia; abbaterea de la acestu criteriu duce de neapperatu la neintellegere, si prin acãsta-a la scissione intre fratii de acellu-asi sange, peno astadi asiã de strinsu uniti prin legamentele limbei. (Va urma.)

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vienna, 23 Ianuariu.

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.58 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.44 „
Imperialu rusescu	„	9.72 „
Moneta germana de 20 marce	„	11.80 „
Sovereigns englesi	„	11.94 „
Lira turcãca	„	10.70 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	103.15 „

Cursuri de Bucuresti in Lei noi (franci).

20/8 Ianuariu.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l.	93.— b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	— „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„	88.50 „
Creditu fonciariu (hipot.) ruralu cu 7%	„	81.50 „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„	70.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	82.— „
Fondulu de pensiuini (per 300 l. a.) cu 10%	„	140.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„	— „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	— „
Daci'a, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	200.— „
Romani'a. Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	40.— „

„Transilvania“

banca generala de asiguratiune mutuala in Sibiu

(Strad'a Cisnadiiei Nr. 5, cas'a propria).

se recomanda pentru asigurari

in contra focului si pe vieti'a omului pe langa conditiunile cele mai favorabile.

Dela fundarea institutului s'au platitu dejã

desdaunari dupa daune cauate prin focu: summe asigurate pe vieti'a omului:			
1869	fl.	1215 „ 40 cr.	fl. — „ — cr.
1870	„	3594 „ 69 „	„ 5400 „ — „
1871	„	12125 „ 60 „	„ 12512 „ 60 „
1872	„	24178 „ 67 „	„ 17538 „ 49 „
1873	„	24620 „ 76 „	„ 31239 „ 26 „
1874	„	41970 „ 42 „	„ 24107 „ 10 „
1875	„	69019 „ 80 „	„ 24796 „ 34 „
1876	„	35420 „ 25 „	„ 23982 „ 10 „
1877	„	30918 „ 18 „	„ 24935 „ 87 „
fl. 243063 „ 77 cr.		fl. 164511 „ 76 cr.	

Capitalu assigurat pe vieti'a omului cu finea

lui Decembre 1877	fl.	1,890000 „ — cr.
Reserva de premii cu finea anului 1877	„	103950 „ 81 „
cari sunt elocati in		
a) Chartii de statu (Prioritati, Oblig. rurale)	„	53982 „ — „
b) Imprumuturi pe politie	„	18925 „ — „
c) Cass'a propria	„	35000 „ — „
		fl. 107907 „ — cr.

se trãmãt la cerere, gratis.

Foiã pentru toti — cu ilustrațiuni.

Redactor I. Al. Lãpãdat.

Editor Visarion Roman.

Apare in Sibiu (Transilvania) in numeri de 1 1/2 colã pe septeãmãna si in volumuri de 6 cãle la cãte 4 septeãmãni. Pe an 75 cãle in 52 numeri sãu 13 volumuri. Tipar bun, hãrtie finã, ilustrațiuni frumãse.

Aduce articli de sciintã, ofere lecturã delectãtãre, pledãzã pentru adevãr, pentru bine si pentru frumos.

Prețul abonamentului:

	pentru Austro-Ungaria	pentru Romãnia.
Pe an	8 fl. — cr.	20 lei — bani.
Pe 6 luni	4 „ 40 „	11 „ — „
Pe 3 luni	2 „ 40 „	6 „ — „
Un volum	— „ 70 „	1 „ 76 „
Un numãr	— „ 20 „	— „ 45 „

Abonamentele se fac la editorul V. Roman in Sibiu, la tãte librãriele si la oficiele postale.